

20 1 22

de Jacobsladder

Bij de voorplaat

Zie het artikel van Roelf Scholma op pag. 4
Illustratie uit: 'De Ontwikkeling van het Groene Hart in kaart
1560-heden', Uitg. Bert Post, Noorden

42^e jaargang nr. 1, januari, februari en maart 2022

SSN 0168-1079

© Historische Vereniging 'Otto Cornelis van Hemessen'.
Niets uit deze uitgave mag vernieuwvuldigd en/of
openbaar gemaakt worden door middel van druk,
microfilm of op welke wijze dan ook, zonder vooraf-
gaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Op tijd opzeggen!

Wilt u – om wat voor reden dan ook – uw lidmaat-
schap van de Historische Vereniging niet verlen-
gen, vergeet dan niet dit tijdig (vóór 1 december)
schriftelijk te melden aan onze penningmeester: Ton
Meester, Cantharel 72, 2403 RA Alphen aan den
Rijn, e-mail: ton.meester@gmail.com

Lidmaatschap

Wilt u onze Historische Vereniging steunen en de Ja-
cobsladder voortaan elk kwartaal thuis ontvangen?
Bel, schrijf of mail dan naar onze secretaris, Anneke
Zwarst, a.h.zwarst@kpnmail.nl
(Zie onze site www.hemessen.nl)
De contributie bedraagt € 15,- per jaar en € 25,-
voor hen die dit blad per post ontvangen. Te
voldoen na ontvangst van de nota op de rekening
bij de Regiobank, nummer NL28 RBRB 0850 0174 16
t.n.v. de Penningmeester van de Historische Vereni-
ging 'Otto Cornelis van Hemessen'.

De Jacobsladder is een uitgave van de Stichting tot
Behoud van het Cultureel Erfgoed van Jacobswou-
de.

www.hemessen.nl

www.museumwoubrugge.nl (wordt nog hard
aan gewerkt)

.....

Erelid

- Ben Beukenholdt, oud-voorzitter
- D. Brouwer de Koning, oud-burgemeester van
Jacobswoude
- C. Karmelk, oud-penningmeester van de
vereniging (2012†)
- G.W. van der Laan (1999†)

Voorzitter

- Ed Molenaar
Schouw 17, 2481 CP Woubrugge
telefoon 06-290 564 01
e-mail: ed.molenaar@ziggo.nl

Secretaris

- Anneke Zwarst
Van Eeghenstraat 40, 2481 XS Woubrugge
telefoon 0172-518186
e-mail: a.h.zwarst@kpnmail.nl

Penningmeester

- Ton Meester Cantharel 72, 2403 RA Alphen aan
den Rijn, telefoon 0172-518560
e-mail: ton.meester@gmail.com

Bestuursleden

- Betty Kemper
- Thea Kok-Lansbergen
- Pim Laarmans
- Peter de Lange
- Roelf Scholma

Redactie

- Thea Kok-Lansbergen (eindredactie)
Emmalaan 74
2481 BB Woubrugge
telefoon 0172-518 585
e-mail: thea.lansbergen@ziggo.nl
- Pim Laarmans
- Anneke Zwarst

Basisvormgeving en opmaak

Blikveld, Zandvoort

Aan dit nummer werkten mee

Henk Houtman
Pim Laarmans
Roelf Scholma
Frans Witterman
Anneke Zwarst

Foto's en illustraties

Archief Bep v.d. Laan
Archief familie Pouw
Archief Aad van Mil
Collectie Jan Stigter
Ben Beukenholdt
Thea Kok
Pim Laarmans
Eran Oppenheimer

Beeldbewerking

Hugo Tander/Pim Laarmans

van Hemessen

jaargang 42 1

Van de voorzitter

Geschiedenis gaat over het verleden, over alles
wat vroeger is gebeurd. Alles? Ja, alles wat
vroeger is gebeurd, behoort tot de geschiedenis.
Geschiedenis is te waardevol om alleen op papier
te drukken. Daarom zijn er onder andere ook
musea. In ons kleine dorpsmuseum Van Hemessen
exponeren en bewaren we veel attributen en
dat alles vormt samen onze collectie. Zo is de
geschiedenis ook enigszins tastbaar. Museum Van
Hemessen is sinds 1951 (ruim 70 jaar!) te vinden
op de eerste verdieping van de voormalige
brandweergarage aan de Dokter Lothlaan 1
in Woubrugge. De vaste expositie bestaat uit
prentbriefkaarten, foto's, gereedschappen,
archeologische vondsten, documenten, kaarten en
schoolattributen. Wat deze collectie samenbindt
is de geschiedenis van de Rijnlandse dorpen
Hoogmade en Woubrugge, de daarin gelegen
polders en het verdwenen dorp Jacobswoude.
Naast de vaste expositie in de Jaap Haasbroek
Kamer, worden jaarlijks tijdelijke exposities
ingericht in de Jan Stigter Kamer. Ook dit jaar
hopen we weer tijdelijke exposities te organiseren.
Aankondigingen hiervan onder andere in volgende
Jacobslanders.

Met de verschijning van deze Jacobsladder
beginnen wij de 43e jaargang van ons
kwartaalblad.

Het is weer een zeer gevarieerd nummer. We
hebben een artikel van Roelf Scholma over
gemeentelijke herindeling in de 19e eeuw – ook
toen liep dat niet altijd gesmeerd.... En een
stuk van Henk Houtman over Alexander Comrie
(anno 2021 weer in het nieuws). Frans Witterman
schrijft over winkel en wijk van de familie Pouw
uit Hoogmade en redactie- en bestuurslid Pim
Laarmans vervolgt zijn serie over de historie van de
verschillende bruggen in Woubrugge. Uiteraard ter
illustratie weer een aantal mooie foto's.

Als laatste maar zeker niet onbelangrijk wil ik
graag onze nieuwe adverteerder Intenz In
home decoration welkom heten. Intenz is een
merk van het mooie familiebedrijf VDE plant in
Woubrugge. Ook wil ik onze trouwe adverteerders:
Hamsmade Interiors, Hoekstra Autoservice,
Keur & Keur Overlijdenszorg, Nolina, Veldsink-
Veerman Regiobank, Jachtwerf Van Wijk en
Westmaas interieur graag nog eens extra onder
de aandacht brengen. Mede door deze bij onze
vereniging betrokken bedrijven zijn wij in staat
het lidmaatschapsgeld voor (nieuwe) leden
aantrekkelijk te maken en te houden!

Ik wens u veel lees- en kijkplezier.

Een hartelijke groet namens het bestuur
Ed Molenaar

Oproep

De heer Paul van Vliet uit ter Aar belde de
redactie met het volgende: hij herinnert zich dat hij
in 1943 een enorme klap hoorde, en een rookwolk
zag boven de Braassem. Hij vraagt zich af of er
iemand bij onze vereniging is die weet of dat een
V1 was, of dat daar een vliegtuig is neergestort.
Zou er onder onze lezers iemand zijn die op deze
vraag antwoord kan geven?

INHOUD

Afscheid burgemeester	2
Oud speelgoed gezocht	3
Samenvoeging gemeenten	4
Verdwenen winkels: Pouw	
Hoogmade	8
De brug in Woubrugge	11
Hoe was het 100 jaar geleden	14
Alexander Comrie in het nieuws	16
Verhalen van een dorpsjongen	18

Nieuws uit het museum

Het nare coronabeest blijft ons plagen en dus is het museum weer voor onbepaalde tijd gesloten. Maar... wat hebben velen genoten van de tentoonstelling van de molens in Kaag en Braassem. Het gastenboek van Leo van Deuren is vol gepend met leuke reacties. Maar ook Leo van Deuren kijkt terug op een mooie tentoonstelling in zijn nieuwjaarswens: "... Hierbij wil ik u ook dank zeggen voor de prettige contacten, die ik met u mocht onderhouden tijdens de inrichting en de duur van de tentoonstelling. ...Nogmaals hartelijk dank voor de perfecte samenwerking en mogelijk tot de volgende keer."

Wat ook erg leuk was, was het bezoek van groep 8 van basisschool Ter Does uit Hoogmade. Met z'n elfven op de fiets onder begeleiding van leerkracht Inge van Loon en haar vader naar Woubrugge. Daar stond ook Frans Verra, molenmaker en molenaar, om de leerlingen een enthousiast verhaal te vertellen met name over de molens in Hoogmade waaraan hij dikwijls gewerkt heeft gedurende de 38 jaar dat hij bij molenmakersbedrijf Verbij in Hoogmade in dienst was. Maar hij kan trouwens over alle molens vertellen. De kinderen stelden goede vragen en een aantal was gegrepen door zijn prachtige gereedschap dat in een van zijn gereedschapskisten tentoongesteld was. Het was een geslaagde activiteit.

We gaan ons bezighouden met een nieuwe expositie. Houd daarom de website van het museum in de gaten. (www.museumwoubrugge.nl)

Afscheid burgemeester Marina van der Velde

Op 2 november nam burgemeester Marina van der Velde afscheid en bezocht de dorpen van Kaag en Braassem. Met de boot arriveerde ze in de stromende regen in Woubrugge, waar Betty Kemper en Anneke Zwart als afgevaardigden van het museum de laatste kans benutten om de aandacht te vestigen op de historische en culturele waarde van Hoogmade en Woubrugge onder overhandiging van de boeken 'Woubrugge aan de Wetering' en 'Eene wandeling door Woubrugge en Hoogmade'. Ze waardeerde het oprecht. <

Anneke en Betty bij de kerk,

Website

Al enige tijd zijn we bezig met het vernieuwen van de website van het museum (www.museumwoubrugge.nl). Een tijdrovende klus en helaas binnen het bestuur geen experts op dit gebied. In eerste instantie heeft Manon Groot ons daarbij geholpen tussen haar drukke studie en stages door, maar nu heeft haar moeder, Simone

Groot-Quint, die taak op zich genomen. Heel fijn Simone dat je dit wilt doen. Op dit moment is de website voor het grootste gedeelte zoals we die graag zien, met o.a. links naar de Jacobs ladders en de foto's van Bep van der Laan. Maar ook nieuws wordt op deze site geplaatst, en het is de bedoeling dat ook de achtergrond van, steeds weer andere, inventarisstukken beschreven wordt. <

Oud speelgoed > GEZOCHT <

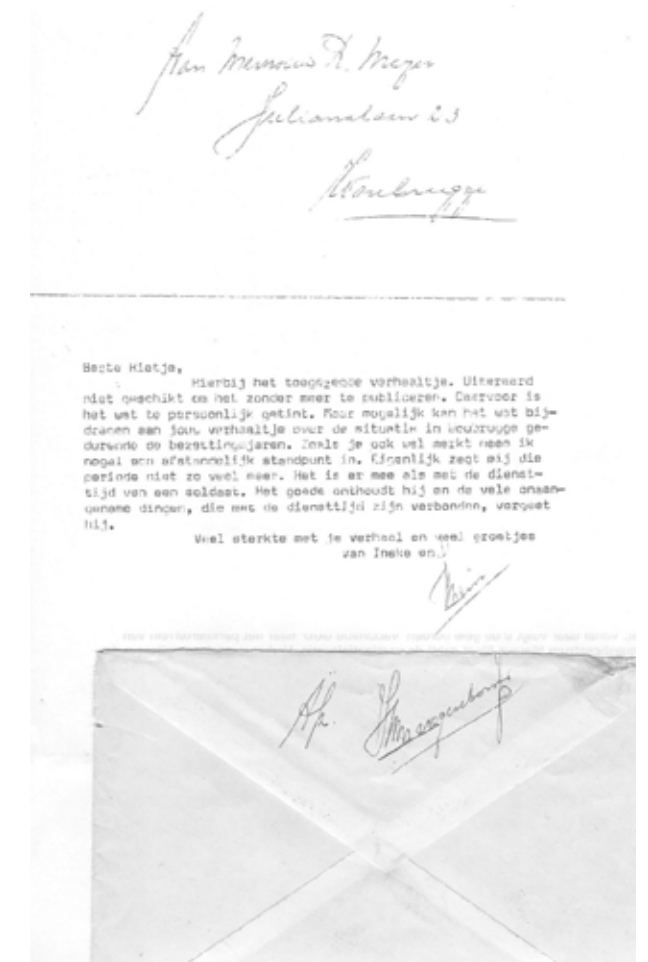
Voor een tijdelijke expositie zijn wij op zoek naar oud speelgoed. Vanwege de beperkte ruimte kunnen we geen grote stukken tentoonstellen. Hebt u nog iets in huis wat wij daarvoor mogen lenen, neem dan contact op met Betty Kemper (06-54666468) of Anneke Zwart (06-44514624).

Van de redactie

Voor ons vorige nummer hadden we zoveel kopij, dat er twee stukken moesten overstaan. In dit nummer te lezen: 'Alexander Comrie anno 2021 weer in het nieuws', door Henk Houtman. De reactie van Henk van Tol op een artikel in nr. 3 van 2021 volgt in nr. 2 van dit jaar.

Anneke Zwart, die jaren op het gemeentehuis werkte tegelijk met Hein Hoogenboom sr. ging op zoek en schreef het volgende: 'Zoiest uit ons documentenarchief het handschrift van secretaris Hein Hoogenboom opgediept. Hij had een superregelmatig mooi handschrift en kon ook heel klein schrijven. De scans zijn niet al te duidelijk, dus wie nog twijfelt kan het origineel in het museum zien. Dit handschrift wijkt dus echt duidelijk af van hetgeen op het 'kladje' bij het raadsvoorstel over de straatnaamgeving staat. Dat waren, volgens mij echt, krabbels van J.C. van Wageningen.'

Samenvoeging van gemeenten is van alle tijden

door Roelf Scholma

In de middeleeuwen ontstond een bestuurlijke band tussen Koudekerk en Hoogmade. Het waren zelfstandige ambachten maar beide hadden de heer Van Poelgeest als ambachtsheer. Van 1812 tot 1817 werden ze tot één gemeente verenigd. Vanaf 1827 werden van rijkswege kleine plattelandsgemeenten samengevoegd en ontstonden door vele fusies in de loop der tijd nieuwe gemeenten.

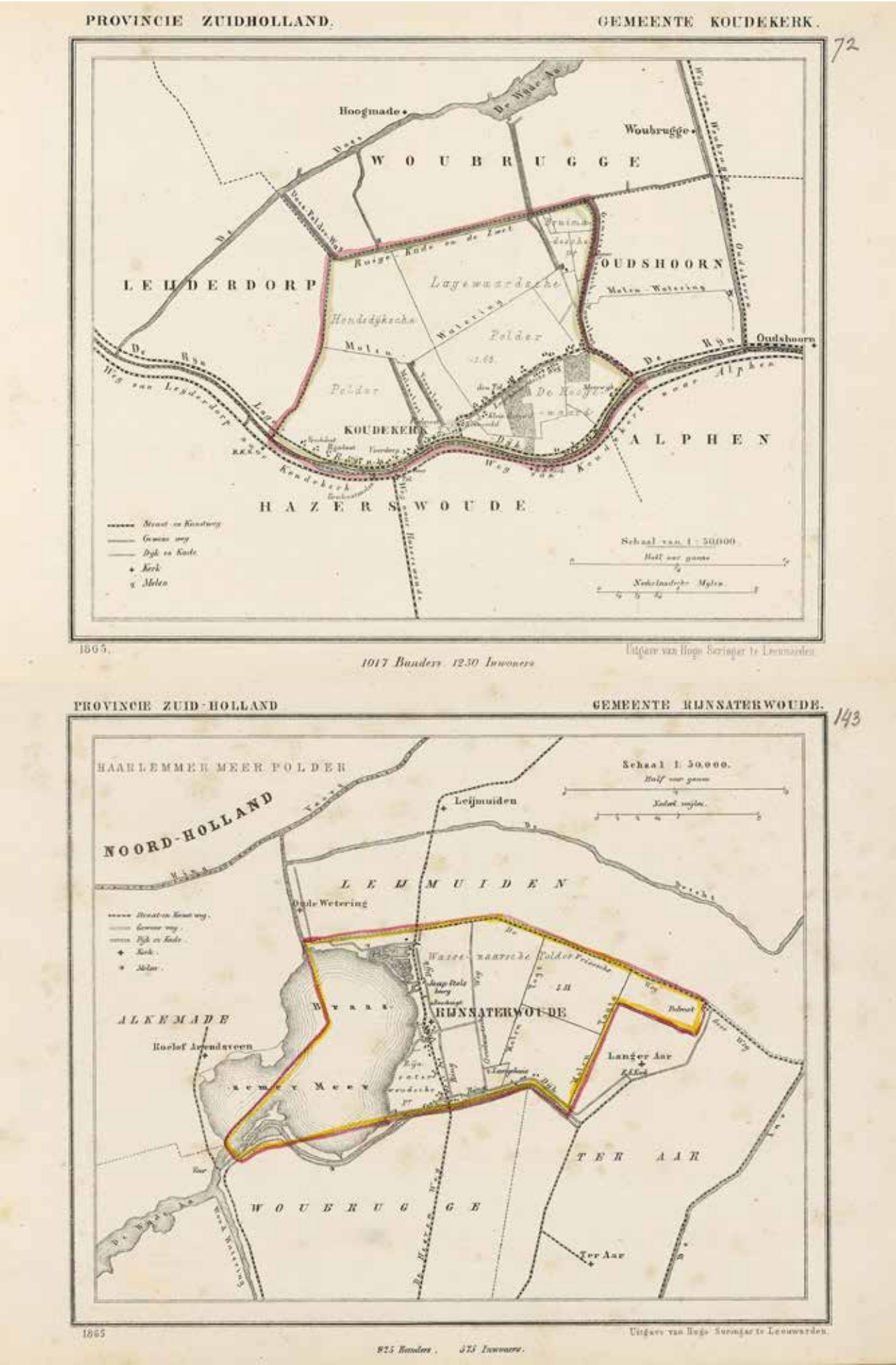
Schenkingen

In de middeleeuwen was het adellijke geslacht Van Poelgeest heel invloedrijk met veel grondbezit in het Rijnlandse. Het bezit Van Poelgeest omvatte in de middeleeuwen, zoals de periode van 500 – 1500 wordt aangeduid, de Heerlijkheid Hoogmade, Jacobswoude, Koudekerk aan den Rijn en de Hoge Heerlijkheid Zuid-Polsbroek. De basis voor gemeentelijke herindeling in de middeleeuwen ontstond door grondschenkingen van de graven van Holland aan adellijke families die zich op een of andere manier hadden onderscheiden. Zo had Dirk van Poelgeest zich tijdens een veldtocht bij Aken in 1248 bijzonder onderscheiden. Als dank hiervoor werd hij in 1252 leenheer van Hoogmade; het dorp werd toegevoegd aan een gebied dat eeuwenlang door de Van Poelgeesten werd

bestuurd. De straatnaam 'Van Poelgeestlaan' in Hoogmade herinnert aan deze periode.

Niet zonder slag of stoot

Vanaf 1827 ontstond van rijkswege de behoefte de kleine plattelandsgemeenten samen te voegen en ontstonden vele fusies waardoor o.a. Hoogmade en Woubrugge in een groter bestuurlijk verband werden opgenomen. In 1855 werd Hoogmade bij Woubrugge ingelijfd. In 1991 ontstond de gemeente Jacobswoude, een samenvoeging van Woubrugge/Hoogmade, Rijsaterwoude en Leimuiden/Bilderdam. In 1999 werden de gemeenten Alkemade en Jacobswoude in de gemeente Kaag en Braassem verenigd. Dat een gemeentelijke samenvoeging niet zonder slag of stoot verloopt, toont de geschiedenis van

voorgestelde gemeentelijke herindelingen in het Rijnlandse.

Bezuinigingen

In 1828 wordt een wet van kracht waarin beschreven staat dat: 'Gemeenten met minder dan vierhonderd inwoners in aanmerking komen voor samenvoeging'. De argumenten hiervoor zijn in de loop der eeuwen niet veranderd. 'In het algemeen is de samenvoeging wenselijk uit oogpunt van bezuinigingen en ontstaan mogelijkheden om de gemeenteraden uit meer geschikte leden dan dikwijls nu het geval is samen te stellen'. Als de samenvoeging financiële bezuinigingen kan opleveren bleek ook toen al dat verzet weinig zou opleveren. Het provinciebestuur kreeg het laatste woord en kon de fusie, ook tegen de zin van de gemeentebesturen, toch doorzetten.

van Koudekerk te raadplegen over het opnieuw samenvoegen van Koudekerk met Hoogmade. In een 'Voorstel tot Vereeniging', wordt voorgesteld om Koudekerk (1074 inwoners) opnieuw samen te voegen met Hoogmade (206 inwoners). Als redenen voor de fusie worden genoemd: 'Vereenvoudiging en bezuiniging'. Gedeputeerde Staten wijst Koudekerk als 'Hoofdstad van de combinatie', aan. De ambachtsvrouw van Koudekerk vindt dat echter 'niet wenselijk', de ambachtsheer van Hoogmade, een van de regenten van de Stichting Erven Cornelis Sprongh vindt de samenvoeging zelfs 'schadelijk' en de inwoners van Hoogmade zijn mordicus tegen. Vele vergaderingen later krijgt de Administrateur van het Binnenlands Bestuur bericht dat elf gemeenten in Zuid-Holland voor samenvoeging zijn voorgedragen. Hoogmade en Koudekerk staan daar niet bij.

Administratief, kadastraal en fiscaal

De gemeentelijke herindelingen uit de eerste drie decennia van de 19e eeuw leidden ook tot grenscorrecties in de gemeente Rijsaterwoude. In 1828 kregen landmeters de opdracht de gehele grens van Rijsaterwoude exact

vast te leggen en waar nodig te corrigeren. De achtergronden waren niet alleen administratief en kadastraal, maar ook fiscaal van aard. Volgens de voorschriften moest daarom de controleur der belastingen, samen met de burgemeester, de landmeter vergezellen. In Rijsaterwoude was Dirk van Schravendijk de controleur der belastingen of gemeenteontvanger. Hij was in 1825 als koster en schoolmeester gestopt 'om zich geheel toe te leggen op zijn werk als ontvanger'. Burgemeester Carel Piek (1776-1827) van Rijsaterwoude, die

aanwezig was geweest bij het vaststellen van de grens tussen Noord- en Zuid-Holland, was overleden op 21 september 1827. Zijn plaats werd nu ingenomen door Willem van der Breggen, de Eerste Assessor (wethouder) van Rijsaterwoude. Landmeter Kips was verantwoordelijk voor de correcte vaststelling van de grenscorrecties.

De 78-jarige grootgrondbezitter en gewiekste zakenman Van der Breggen had een halve eeuw ervaring als gemeente- en polderbestuurder. De 'verplichte' aanwezigheid van voormalig burgemeester Piek en de kersverse burgemeester W.L. van Kalkoven, vond hij overbodig. Van der Breggen kon het wel in zijn eentje af. Op de grens tussen Rijsaterwoude en Woubrugge, waar de Langeraarse tocht uitkwam bij de Leidsevaart, maakte de grens met Ter Aar een knik. Hij liep langs de zuidoever van de Leidsevaart door tot de Krakeeltocht in de Vierambachtspolder, waarvan de naam verwijst naar gekrakeel (gekibbel) in de middeleeuwen. Bij die watergang begon de grens met Woubrugge en voegde burgemeester Kempenaar zich bij Kips en Van der Breggen.

Ingewikkeld

Cornelis Kempenaar (1775-1851) en Willem van der Breggen kenden elkaar al uit de Franse tijd. De grens met Woubrugge zette zich logisch voort langs de zuidoever van de Leidsevaart. In de bebouwde kom bij de Vroonlandse brug werd het echter ingewikkeld. Zonder in details te treden, bleek hier dat Rijsaterwoude een deel van de Woudse dijk besloeg. Daardoor behoorde tussen de dijk en de Leidsevaart een deel van het buitendijkse land, met acht opstallen, tot Rijsaterwoude. Landmeter Kips vond het grensverloop ingewikkeld en stelde, onderbouwd met kadastrale voorschriften, een grens langs de zuidoever van de Leidse vaart voor. Burgemeester Kempenaar kon zich er in vinden.

Belang

Willem van der Breggen protesteerde. Hij vond de voorgestelde grenscorrectie niet in het belang van

Rijsaterwoude en wilde niet verder gaan dan een grens op de kruin van de Woudsedijk, de ringdijk van de Vierambachtspolder:

'Hij (Kips) vermeent derhalve te moeten voorstellen ook aldaar de Grensscheiding langs den zuidelijken kant der Leidsche Vaart te doen strekken - De Heer Eerste Assessor (Van der Breggen) van Rhijnsaterwoude heeft zich tegen deze voorgestelde grenslijn verklaard, en te kennen gegeven dat het van zeer veel belang is dat het uitspringend gedeelte bij de Vroonlandsche brug aan zijne Gemeente blijft en derhalve zich met deze voorgestelde Grenslijn niet kon vereenigen, maar is van oordeel voor zijne Gemeente te moeten voordragen, de Kruin der Ringdijk. Den Landmeter Delimitateur laatstgemelde grenslijn niet minder onregelmatig voorkomende dan de thans bestaande vermeent te moeten adviseren tot aanneming van de door hem aangewezen Grenslijn ingevolge bovenaangehaalde Artikelen van de wetten op het Kadaster; waardoor het uitspringende gedeelte van Rijsaterwoude tot Woubrugge zoude overgaan.'

Van der Breggen en Kempenaar blijven echter bij hun standpunt. Het voorstel tot verkleining van het grondgebied van Rijsaterwoude betekende een verlies aan gemeentelijke belastinginkomsten. Willem van der Breggen was als wethouder het er niet mee eens, maar verloor het pleit. Gemeentelijke samenvoegingen en grenscorrecties zijn eeuwenlang moeizaam verloopende processen en zullen ook in de komende eeuwen nog tot veel 'gedoe' leiden.

Bovenstaand artikel is een bewerking van publicaties in het Historisch Jaarboek Koudekerk (2009) en het artikel van Alfred Lagerweij, 'De grenscorrectie in Rijsaterwoude van 1828. 'Locatiedeskundige Willem van der Breggen krijgt zijn zin niet', eveneens gepubliceerd in 2009.

In Jacobs ladder nr. 2 van 1984 (te lezen op onze site) staat een uitgebreid artikel over het grensverschil tussen Woubrugge en Rijsaterwoude in het midden van de 19e eeuw. <

De entree van Rijsaterwoude, met links de grenspaal. In 2018 werd die grenspaal op initiatief van de Stichting Oud Leimuiden-Rijsaterwoude gerenoveerd. Zie daarvoor Jacobs ladder nr. 3 van 2018

Vereenvoudiging

Van 1812 tot 1817 vormden Koudekerk en Hoogmade samen één gemeente. Op 20 mei 1829 ontvangt Koudekerk een 'aanschrijving' van de Gouverneur van Zuid-Holland met het verzoek de ambachtsvrouw

Over winkel en wijk van de familie Pouw

door Frans Witteman

In de serie over verdwenen winkels in Hoogmade deze keer de geschiedenis van de handel en de winkel van Theo Pouw op Kerkstraat 54. Theo Pouw was de enige zoon van Petrus Cornelis Pouw (1889-1918) en Anna Maria van der Post (1889-1943). Theodorus Johannes Pouw (1913-1993) huwde in 1944 met Johanna (Jans) Maria Witteman (1915-1954). Samen kregen ze vier kinderen: Piet (†1946), Piet, Hannie en Jan. Na het overlijden van Jans Witteman trad Theo Pouw in 1955 in het huwelijk met Gré Wijen (1912-2005). In 1976 ging de zaak dicht. Hiermee kwam een einde aan een jarenlange manufacturiergeschiedenis in Hoogmade.

Het begin

Ten tijde van het huwelijk van Theo's ouders op 18 april 1912 was vader Petrus Pouw veehouder van beroep. Maria van der Post had in 1912 geen beroep. Haar vader Theodorus van der Post was manufacturier. Een manufacturier ging met kleding en textiel van deur tot deur, en werd toen ook wel een lappenvent genoemd. Alle textielwaren werden door de manufacturier in grote koffers op de transportfiets of in een boot vervoerd en huis aan

huis bij iedere klant uitgepakt, getoond en weer ingepakt. Wat een zwaar handwerk! En soms zonder enige verkoop... Uit een advertentie over haarverzorging uit juli 1918 blijken twee zaken: de bedrijfsnaam was 'v.d. Post & Pouw' en er werd in die jaren naast manufacturen ook gehandeld in drogisterij-artikelen. Petrus Pouw werkte dus samen met zijn schoonvader.

Leidsche Courant van 26 juli 1918

Het jonge gezin van Petrus en Maria werd in 1917 en 1918 zwaar getroffen. In de zomer van 1917 verloren zij hun zoontje Cornelis Jacobus van slechts drie maanden oud. In het najaar van 1918 overleed vader Petrus op de jonge leeftijd van 30 jaar. Weduwe Maria bleef achter met vijf jonge kinderen: Theo, Hendrika Maria, Elisabeth Laurentia, Anna en Lena.

Om aan de kost te komen zette Maria Pouw-van der Post na de dood van haar vader op 26 februari 1920 het bedrijf voort onder de naam 'Weduwe P. Pouw'. In maart 1922 had ze ook nog eens 'pech onderweg'. Met haar textielwaren belandde ze in een sloot langs het Noordeinde.

Leidsche Courant van 15 maart 1922

Nog meer personen in manufacturen

Weduwe Pouw was in de twintiger jaren van de vorige eeuw niet de enige die in Hoogmade het beroep van manufacturier uitoefende. In de Leidsche Courant van 31 december stonden ook kerst- en nieuwjaarswensen voor de klanten, vrienden en bekenden van manufacturiers Harry Bank (Kerkstraat 27) en Cees van Schagen (Kerkstraat 53). Verder was Toon Schrader (Kerkstraat 50) als kleermaker actief in het dorp. De spoeling in de

vervaardiging en handel in kleding en textiel zal voor allen in die jaren dun zijn geweest.

De familie Bank zal rond 1936, na het overlijden van oprichter Harry Bank, waarschijnlijk zijn gestopt met de handel in manufacturen. Zij handelde door in tabakswaaren, fietsen en brommers, petroleum, benzine, gasflessen, snoepwaren, schaatsen en tijdschriften.

De winkel van Cees van Schagen was gevestigd op Kerkstraat 53. Cees van Schagen verkocht confectie, bedden en tapijten, maar ook (werk)kleding, ondergoed, naald en draad enz. voor de vele vrouwen die thuis zelf voor hun gezinsleden kleding naaiden en herstelden. De familie Van Schagen verliet in 1958 Hoogmade en verhuisde naar Heiloo. Na die datum was Theo Pouw de enige manufacturier in het dorp.

Winkel en woonhuis van de familie Pouw in de vijftiger jaren.

Van textiel en drogisterij-artikelen naar woninginrichting

Theo Pouw was nog een kleine jongen toen zijn vader in 1918 en zijn opa in 1920 overleden. Moeder Anna stond er alleen voor. Zoon Theo leerde het vak van zijn moeder. Toen zij eind december 1943 overleed zette Theo de handel in manufacturen en drogisterij-artikelen voort. In 1944 huwde hij met zijn verloofde Jans Witteman. Naast het venten van kleding en de verkoop van mode konden klanten in de winkel ook terecht voor drogisterij-artikelen.

Verder legde Theo Pouw zich sinds het begin van de zestiger jaren steeds meer toe op de inrichting

van woningen. Hij bekwaamde zich via het bijwonen van 'workshops' in dit vak. Zo bouwde hij op de zolder een ingenieuze constructie om rollentapijt - 1 meter was toen de geleverde breedte - aan elkaar te kunnen steken. Zoon Jan in 2021 hierover: "Dan zaten mijn vader, broer Piet en ik hele avonden met een grote naald die rollen tapijt aan elkaar te steken. Ondertussen naaiden mijn moeder en mijn zus Hannie op diezelfde zolder de bestelde gordijnen. Ik weet nog goed dat wij in 1976 de hele inrichting van het nieuwe hotel van 'Huize Van der Ploeg' hebben gedaan."

Een deel van het interieur van de winkel; rechts stond een potkachteltje. 5 december 1956

Rond 1965 werd de winkel na een renovatie officieel heropend. V.l.n.r.: Theo Pouw en zijn zonen Piet en Jan.

De brug in Woubrugge

door Pim Laarmans

In de vorige Jacobs ladder schreven we over de Woubrugse brug: 'Wie woonden er vroeger nabij de oprit van de huidige brug in Woubrugge'. In dit nummer gaan we in op de historie van de verschillende bruggen over de Woudwetering, en in de volgende uitgave hebben we het over de brugwachters: 'De brugwachters op de brug in Woubrugge'. In 1953 werd de oude klapbrug in Woubrugge vervangen door de huidige basculebrug. Daar waren diverse redenen voor: de geringe doorvaart-breedte, de geringe vrije doorvaarthoogte, de sterke toename van de asdruk van de vrachtwagens en het passeren van de vele kerosineschepen van en naar Schiphol. De oude klapbrug was niet de eerste brug over de Woudwetering. In het onderstaande meer over de geschiedenis van de Woubrugse brug.

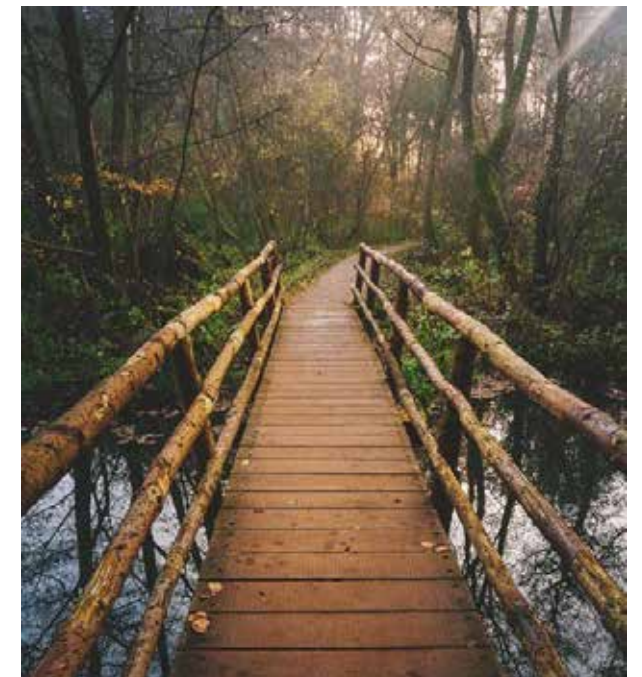
De historie

In het archief van het Hoogheemraadschap van Rijnland wordt in een index op vergunningen tot 1857 voor het eerst over een brug in Woubrugge gesproken. In deze index staat onder een kop met 'Werken': onderhoud aan de brug te Woubrugge 16 juli 1493.

De Woudwetering en de Heimanswetering zijn, zoals historici aannemen, in 1202 gegraven. De huidige Woudwetering was daarvoor waarschijnlijk altijd al een veenstroompje. Het teveel aan regenwater vanaf het hoogveen stroomde via dit stroompje af naar het Braassemermeer. In 1202 is het stroompje gekanaliseerd en is de Heimanswetering, als verbinding tussen de Rijn en dit veenstroompje (de huidige Woudwetering), gegraven.

De vraag die we ons kunnen stellen is: in welk jaar was er een eerste brug over de huidige Woudwetering? Hieronder enige algemene informatie om ons als lezer in die tijd te plaatsen.

De kapel Jaepswou in het dorpje Jacobswoude, midden in de Vierambachtspolder, wordt reeds in 1049 in het gebedenboek van de abdij Echternach vermeld. Kerkgangers uit Hoogmade gingen daar ter kerke. Dit betekent dat er waarschijnlijk vóór 1049 al een brug over de huidige Woudwetering heeft gelegen, waarschijnlijk een smalle brug voor voetgangers. Hierover is helaas niets in historische geschriften terug te vinden.

Zo zou de brug over het veenstroompje eruit hebben kunnen zien.

Jacob van den Woude

Vanaf 823 tot 1503 is er altijd een heer Jacob van den Woude ambachtsheer van de Heerlijkheid Esselijkerwoude geweest. Het is dan ook aannemelijk dat een heer Van den Woude eerder (vóór 1049) een brug over het veenstroompje heeft laten aanleggen. De eerste brug van vóór 1493 over de huidige Woudwetering (zie hierboven) werd in 1505 in opdracht van Jacoba van den Woude, ambachtsvrouw van de Heerlijkheid Esselijkerwoude, afgebroken. De reden van dit besluit was 'om het scheepvaartverkeer over de Woudwetering, door het passeren van de brug niet te hinderen.

Rond 1965: Theo Pouw en zoon Piet bij het inladen van gordijnen en vloerbedekking in en op de personenauto. (Foto's van Aad van Mil, fotobewerking door Andries Cornelisse).

Jans Witteman groeide op in de kruidenierswinkel annex café van haar ouders Jan Witteman en Johanna Witteman-van Noord. In het café leerde zij biljarten. Zij kon goed biljarten en versloeg vele mannelijke tegenstanders. Zoon Jan heeft de liefde voor de biljartsport en de biljartvaardigheden van zijn moeder én vader meegekregen.

Naar toonzalen

In de winkel aan de Kerkstraat konden geen bedden, meubels, enz. worden getoond. Daar was geen ruimte voor. Potentiële klanten voor de woninginrichting werden met de personenauto van de familie Pouw naar de stad vervoerd, naar bedrijven met toonzalen met gordijnen, meubels, vloerbedekking, enz. In het Groothandelsgebouw in Rotterdam bezocht Theo met zijn klanten o.a. 'Van der Meer Meubelen'. Voor het bekijken en testen van bedden en matrassen reisden ze naar de Olga Matrassenfabriek in Leiden.

De zaak werd in 1976 gesloten. Ook hier was geen opvolger of koper voor de zaak zelf. Zoon Piet bleef wel in de nabijheid van het vak van zijn ouders. Hij verdiende al snel een goede boterham in de internationale handel in stoffen en kleding in Amsterdam. Zoon Jan Hendrik werkte een aantal jaren in de kledingwinkel van Van Uffelen aan de

Breestraat in Leiden. Maar hij koos na enige jaren toch niet voor die tak van sport en bekwaamde zich met succes in het mooie ambacht van de fijne timmerwerken.

Na de sluiting is de voormalige winkel samengevoegd met de woning. De markante witte woning, gebouwd rond 1880, wordt al vele jaren schitterend onderhouden en bewoond door Jan Pouw en echtgenote Ellie Pouw.

De woning van Jan en Elly Pouw in 2021.

Met dank aan Piet en Jan Pouw.

De brug in Woubrugge heeft destijds geleid tot de naam Woubrugge: de brug was bij de gebruikers waarschijnlijk bekend als 'de brug naar/van Jacobswoude', ofwel 'Jacobswou-brug', dat in de volksmond op den duur 'Wou-brug' werd. Pas toen bewoners van het dorpje Jacobswoude na vervening van gronden rond 1600 naar de wetering trokken, is aan de oevers bij de brug 'Wou-brugge' het dorp ontstaan en kreeg het dorp automatisch de naam Woubrugge.

De bouw van de bruggen

Na het verwijderen van de eerste houten brug in 1505 nam gedurende vele jaren een pont de overzelffunctie over.

Pas in 1869 werd ter hoogte van de dorpskerk een dubbele klapbrug (dubbele wipbrug) met houten relingen in gebruik genomen. De brug lag niet haaks over de wetering, maar iets schuin erover, in het verlengde van de huidige Kerkstraat en de Raadhuisstraat (vroeger de Baan geheten, aangezien in deze straat een kegelbaan te vinden was). Op deze klapbrug werd tussen 1869 en 1930 tol geheven. (Zie Jacobs ladder 1990 nr. 4 op onze site). De dubbele klapbrug werd in 1894, in 1898 en in 1920 (verbreding) deels vernieuwd.

Heistelling op ponton aan de wetering

Het tijdvak voor de bouw van de nieuwe bascule brug

De plannen voor de nieuwe bascule brug dateren al van voor de Tweede Wereldoorlog. In de periode

1937-1939 werd gestart met de voorbereidingen voor de aanleg van beide opritten. Enkele huizen aan de westzijde en oostzijde van de wetering moesten hiervoor worden afgebroken (zie de vorige Jacobs ladder JL 2021-4). Zandschuiten voerden het zand voor de beide opritten aan en het zand werd met een zgn. lorrie over rails met mankracht naar de toekomstige oprit gebracht. Tijdens de oorlog lag het werk stil (het gestorte zand werd in 1944 nog gebruikt om in het westen van Woubrugge een nooddijk aan te leggen om het water van de door de bezetter onder water te zetten polder te kunnen keren).

Pas in 1950 werd de vergunningsaanvraag voor de bouw van de nieuwe brug door de provincie Zuid-Holland bij het Hoogheemraadschap ingediend. Op 31 januari 1951 verleende Rijnland vergunning aan de Provincie voor uitvoering van de werken. Met de daadwerkelijke bouw van de brug werd in 1952 (dus 15 jaar na de eerste voorbereidingen) definitief gestart.

De nieuwe brug werd iets ten zuiden van de dorpskerk gebouwd. Hierdoor werd het verkeer tijdens de bouw niet gehinderd. Pas toen de basculebrug in 1953 in gebruik werd gesteld werd de oude brug afgebroken. In 1951 werd een start gemaakt met de bouw van de nieuwe brug. De firma 'Beton Industrie NOBI' uit Vinkeveen werd het werk gegund. De aanneemsom was fl. 444.000. Aangezien er tussen de resterende huizen onvoldoende ruimte voor een dijklichaam was, werd voor de beide opritten gekozen voor het maken van een betonnen bak. Om het bouwen hiervan mogelijk te maken zijn 267 heipalen de grond in geslagen. De betonnen bakken werden aan het begin van de beide opritten gevuld met zand.

De stalen klap van de brug werd geleverd door de firma Hollandia uit Krimpen. De brug bestond oorspronkelijk uit een wegdek met een breedte van 6,5 meter voor auto's en twee paden met elk een breedte van 2,5 meter voor wandelaars. In 1953 werd de huidige brug in gebruik genomen. In 1979 werd de bascule brug nog met een fietspad

aan de noordzijde van de brug uitgebreid en in 1980 heeft een reconstructie van de westelijke en de oostelijke oprit plaatsgevonden.

De laatste keer dat er in opdracht van de provincie Zuid-Holland groot onderhoud aan de brug werd verricht was van 30 september tot en met 14 oktober 2013. Daarbij werd onder andere de elektrische installatie vervangen, en kreeg het brugdek een nieuwe slijtlaag. Overdag lag er een pontonbrug waarvan fietsers en voetgangers, maar ook het openbaar vervoer gebruik konden maken. Als de laatste bus langs was geweest werd de pontonbrug weggehaald, tot de volgende ochtend 6 uur.

Gebleken noodzaak

Ondanks de betere doorvaarthoogte ging de brug in 1977 meer dan 10.000 keer open, ofwel gemiddeld 27 keer per dag. In 2002 op een zomerse dag was dit al 50 maal per dag geworden! Nu in 2022 zal dit aantal nog vele malen hoger liggen.

Het uitzicht van de brugwachter vanuit zijn huisje op de nieuwe brug.

Zicht van de nieuwe brug in aanbouw op de kerk.

Samenvatting

De bouw van de huidige brug is door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog vele jaren vertraagd. Reeds in 1937 werden de eerste panden langs het water voor de bouw van de brug afgebroken en moesten de bewoners een nieuw onderkomen vinden. Pas in 1953 werd de brug uiteindelijk in gebruik gesteld. Het zandlichaam aan het begin van de beide opritten heeft al die jaren op de bouwplaats gelegen. Toen de huidige brug uiteindelijk in bedrijf werd genomen is de oude dubbele klapbrug brug direct afgebroken en hiermee verdween een stuk historie van Woubrugge.

Bronnen

- Hoogheemraadschap van Rijnland onder inventarisnummer 1.1.2/1849 Situatietekening aanvraag Provincie Zuid Holland voor de bouw van een brug te Woubrugge
- 'Woubrugge aan de Wetering' uitgave H.V.O.C.v.H. 2008, ISBN/EAN: 978-90-71476-07-5
- 'Oude prentkaarten vertellen over Hoogmade en Woubrugge'
- Kennisoverdracht en algemene informatie Jan Stigter, mevr. Tine Bontenbal en mevr. Maaïke Grandia
- Fotoarchief Historische Vereniging O.C. van Hemessen; Hans Bax, Betty Kemper, Anneke Zwart en Thea Kok-Lansbergen
- Diverse Jacobs ladders.

Hoe was het 100 jaar geleden in Hoogmade?

Frans Witterman ging in de Leidse dagbladen na wat er in 1922 over Hoogmade geschreven werd en Anneke Zwarst deed hetzelfde voor Woubrugge. De resultaten van het eerste kwartaal:

Hoogmade

- Op 4 januari 1922 vroeg Frans' opa, metselaar Jan Jansen, te koop: 2.000 oude goede holle pan-nen of oude kruispannen.
- Op 13 februari vond in Hoogmade een hard-rijderij plaats. Jan van Goozen werd de winnaar. Het bestuur van de IJclub Hoogmade verraste de inwoners met de uitdeling van 250 pond spek. Kosten: f 98,--.
- In januari telde de plaatselijke "Ziekte-vereeni-ging Onderlinge Hulp" 59 leden, 8 buitengewone leden en 18 donateurs.
- In verband met de aanleg van de waterleiding werden zinkers in de Zuidzijdervaart en de Dwars-wetering te water gelaten. Honderden meters buizen moesten daar nog worden aangelegd.
- Medio januari bracht de collecte voor de stich-ting "Tehuis voor alleenstaande blinden van alle gezindten in Wolfhezen" in Woubrugge en Hoog-made f 75,80 op.
- 19 januari "...om 7.00 uur afslag van prima Var-kenvleesch bij C. Hillebrand."
- 21 januari: "Een R.K. Wed. biedt zicht aan als HUISHOUDSTER, (middelbaren leeftijd). Brieven Hulp-kantoor Hoogmade."
- 30 januari: "Te koop 7 maatjes best gewonnen SNIJBOONENZAAD, bij J.C. Zoetemelk, Tuinder Hoogmade."
- Wed. N. Disseldorp zocht "...met 1 Februari een tweede "Knechtje, 15 á 16 jaar, vereischte goed kunnende melken."
- Alle mannelijke en vrouwelijke leden van de "R.K. Kiesvereniging" werden uitgenodigd voor een vergadering op 1 maart in café Cornelis Hillebrand.
- Eind februari waren de wegen door de vorst zeer slecht begaanbaar. Zo ook van Rijpwetering naar Hoogmade: "Gelukkig is men bezig de grootste gaten met puin dicht te gooien."

- Op 6 maart hield de gemeenteontvanger zitting in Hoogmade: "...voor het innen van hoofdenlijke omslag en hondenbelasting."
- Op 7 maart had S.j. van Tol: "20 BROEIRAMEN, eenruiters" te koop.
- Op 29 maart werd in Hoogmade en Woubrugge, op initiatief van vele notabelen, een collecte gehouden "Voor de Russen....louter ziende op de schreiende ellende van geweldigen omvang, die thans in Rusland heerscht...". Er werden twintig dames gevraagd voor de uitvoering van de col-lecte. Opbrengst: ruim f 850,--.

Woubrugge

- 23 januari 1922: Wegens gebrek aan actief, het faillissement van P. van Ruiten was opgeheven. Maar wie was die P. en wat deed hij voor zijn beroep?
- Op 20 januari 1922 vond een bijeenkomst plaats van de Christelijke Historische Kiesvereniging Wou-brugge. Ds. Le Cointre, gereformeerd predikant alhier, was voorstander van een samengaan van de CHU en de AR. Op de vraag naar de mogelijk-heden van hereeniging met de Anti-Revolutionai-ren antwoordde een spreker dat deze niet weinig wordt bepaald door de houding der Anti-rev. t.o. van de Christelijk Historischen, en dat het b.v. wel zeer nuttig zou zijn dat de politieke redacteur van de Waarheidsvriend zijn houding wijzigt, of door de hoofdorganen der Anti.-rev. tot de orde wordt geroepen.
- 23 januari 1922: P.M. te Woubrugge had op de Braassemblermeer een eend geschoten zonder hiervoor vergunning te hebben. Bekl. zeide op den Uiterdijk langs de Braassemblermeer te mogen jagen, doch de veldwachter verklaarde dat hij de eend schoot terwijl er een koppel in de Braassemblermeer zwom. De eisch luidde f 10 of 10 dagen met ver-beurd verklaring van de eend.
- Op 30 januari 1922 is O.C. van Hemessen tot lid van het landelijk Historisch Genootschap benoemd.

- 23 maart 1922: Behandeling Staatsbegroting voor 1922. De heer J. ter Laan (S.-D.) heeft enige klachten en opmerkingen... Vervolgens critiseert hij het optreden van den burgemeester van Woubrugge (J.C. Baumann), die een valsche aangifte voor de personeele belasting deed. ... De Minister van Financiën de heer De Geer, deelt mede dat de belastingambtenaren niet den indruk hadden, dat de aangifte opzettelijk onjuist was gedaan.

WAT KOSTTE DESTIJD...

Aardappelen, 1 kg,	f 0,11 (€ 0,05)
Brood	f 0,22 (€ 0,10)
Ham-lappen, 1 kg,	f 2,23 (€ 1,01)
Kaas, 1 kg,	f 1,72 (€ 1,01)
Eieren	f 0,11 (€ 0,05)
Koffie	f 0,88 (€ 0,40)
Margarine	f 0,64 (€ 0,29)
Melk, 1 lt.,	f 0,18 (€ 0,08)
Rib-lappen, 1 kg,	f 2,18 (€ 0,99)
Rijst, 1 kg,	f 0,40 (€ 0,18)
Roomboter	f 0,64 (€ 0,29)
Suiker, 1 kg,	f 0,60 (€ 0,27)
Thee	f 0,20 (€ 0,09)

Woubrugge in de literatuur

Enthousiaste lezer Jan van der Post uit Groenlo maakte ons ook nu weer attent op een gedichtje.

Het is van Jos Dries en hij vond het in Tirade 280/281, 1982. Van der Post schrijft erbij: "Wat mij betreft wel een beetje een wazig gedicht, maar het gaat in elk geval over De Wijde Aa. De naam is trouwens Dröes, dus trema boven de o, bleek toen ik in Google ging zoeken. Niets in Wiki-pedia over deze man, die psychiater blijkt te zijn en in Oegstgeest heeft gewerkt. In het blad, Tirade, waarin o.a. dit gedichtje van hem stond, staat ver-der ook niets over hem als auteur."

Uit de Staatscourant van 21 maart 1922:

- No. 100 Besluit van den 8sten Maart 1922, tot vernietiging van artikel 2 van de door den raad der gemeente Woubrugge vastgestelde "verordening op de vaart door en de passage over de brug, liggende over de Woudwating, tusschen het gemeentehuis en de Hervormde Kerk in de kom van het dorp Woubrugge, alsmede op de vaart door en de passage over den Does bij de Her-vormde Kerk te Hoogmade", zoals die verordening op 20 October 1921 is gewijzigd en aangevuld, voor zoover daarbij verboden is over de in die verorde-ning genoemde bruggen te rijden met een motor-rijtuig met een asbelasting zwaarder dan 2500 K.G.

En nog een stukje algemeen:

- De Zomertijd. De Wet afgekondigd. De Eerste Kamer heeft gisterenmiddag (22 maart 1922) het wetsontwerp omtrent de verlenging van den zomertijd zonder hoofdelijke stemming aange-nomen. De wet is inmiddels afgekondigd. De zomertijd gaat dit jaar in op 26 maart te 2 uur voormiddag, in den nacht dus van Zaterdag op Zondag a.s.

DE WIJDE AA

hemelse winter, zo dun
en strak gespannen blauw
als godsvrucht denkt de boer,
een bos op de wang van zijn vrouw.

zijn liefde is één nacht ijs
waarin het sterren schiet:
krakend, splinternieuw,
niet te vertrouwen.

haar liefde klinkt als ijzer
op ijs, helder en koud.
hun schaatsen ritsen lijzig
de stilte dicht. het houdt.

Alexander Comrie anno 2021 weer in het nieuws

door Henk Houtman

Het kan niet op. In nummer 2 van de Jacobs ladder van vorig jaar schreven we een verhaal over de ontdekking van een Leidse studente, dat de dochter van onze ambachtsheer Theodorus van de Aar de Sterke in 1782 het eerste en dus oudste vrouwelijk literair genootschap van dichters heeft opgericht. Deze ontdekking trok veel aandacht in de media.

In ons Museum hangt het portret van de vermaarde predikant en theoloog Alexander Comrie.

In diezelfde tijd leefde de eminente predikant en theoloog Alexander Comrie, die in de Dorpskerk preekte en aan de Woudwetering woonde, bijna buurman van Anna! Onlangs is deze beroemde Woubrugse dominee, overleden in 1774, in kerkelijke kringen weer in het nieuws gekomen door de

promotie van D. Baarssen uit Urk over het gedachtegoed van Comrie.

De 33-jarige Dirk Baarssen is op 10 september 2021 gepromoveerd aan de Vrije Universiteit in Amsterdam op het proefschrift 'Sporen van Comries rechtvaardigingsleer. Een onderzoek naar de receptie van de rechtvaardigingsleer van Alexander Comrie (1706-1774) in de gereformeerde gezindte in Nederland tijdens de twintigste eeuw'.

Comrie in Woubrugge

Comrie heeft tal van theologische artikelen en boeken geschreven en vertaald. Door de eeuwen heen worden zijn geschriften nog steeds gelezen, bestudeerd en bediscussieerd. Voor de bekende politicus Abraham Kuyper, oprichter van de ARP en de Vrije Universiteit, vormde Alexander Comrie een belangrijke theologische bron. Hij noemde de leer van de Gereformeerde Kerken zelfs Comriaans. Terzijde: De vader van Kuyper is predikant in Hoogmade geweest!

Ook Dirk Baarssen heeft zich verdiept in de theologische denkbeelden van Comrie. Al vanaf 2006 tijdens zijn studie voor predikant aan het Hersteld Hervormd Seminarium, verbonden aan de Vrije Universiteit, werd hij gegrepen door Comries visie op de rechtvaardigingsleer. Baarssen: "Het gaat daarin onder meer over de vraag hoe de relatie tussen God en de mens, door zonden ontworpen, kan worden hersteld."

Alexander Comrie is in 1708 geboren in Perth, Schotland. Rond zijn 20e jaar werd hij door zijn vader naar Holland gestuurd waar hij bij een koopmanshuis in Rotterdam ging werken. Het verhaal gaat dat de jongeling in de buurt van Leiden met

de boot een meer overstak en schipbreuk leed. Toen hij bij Woubrugge aan wal zwom en een licht zag in een boerderij, kreeg hij daar onderdak voor de nacht. De boer begreep dat Comrie het liefst ging studeren om dominee te worden. Dat bracht hij ter sprake bij de ambachtsheren alhier, mr. Arnoldus de Sterke en Cornelis van Schellingerhout, godvruchtige mannen. Zij zorgden er voor dat de leergierige Comrie in 1729 in Groningen kon gaan studeren. Na vier jaar verkaste hij in 1733 naar de Universiteit van Leiden en ging aan het Rapenburg wonen. Een jaar later studeerde hij af op het proefschrift 'Moralitatis Fundamento, et Natura Virtutis' (Over het fundament van de zedelijkheid en de natuur van de deugd) en is dan meester in de vrije kunsten en doctor in de wijsbegeerte. Zijn begunstigers haalden Comrie rap naar Woubrugge, waar hij van 1735 tot 1773, een jaar voor zijn dood, dominee bleef. Ondanks vele beroepen bleef Alexander Comrie Woubrugge trouw. Het gemeentebestuur gaf als eerbetoon aan de beroemde dominee in 1946 de weg langs de Woudwetering de naam Comriekade.

Promotie in klederdracht

Dirk Baarssen heeft na acht jaar nog geen predikantsplaats bemachtigd. De Hersteld Hervormde Kerk telt 119 gemeenten, waarvan vijftig vacant. Het betreft kleine gemeenten met weinig lidmaten. Er is te weinig geld om een dominee te betalen. Baarssen werkt als pastoraal medewerker in twee gemeenten en geeft catechisaties. Verder preekt hij tien tot vijftien keer per maand door het hele land.

Baarssen is in Urker klederdracht gepromoveerd: "In principe moet de promovendus in rokkostuum, maar ik las in het protocol dat traditionele kleding, bijvoorbeeld voor buitenlanders, ook wordt toegestaan. De pedel van de universiteit vond het goed. De kleding heb ik geleend." Uiteraard is Baarssen naar ons Woubrugs museum afgereisd om de originele bul van Alexander Comrie uit 1734 en zijn portret te bekijken. Ook heeft hij de Dorpskerk bezocht, waar Comrie 38 jaar lang heeft gepreekt. <

Promovendus Dirk Baarssen met als paranimfen links Jan Zeeman, schoonvader, en Peter Peters, vriend. Allen in Urker klederdracht. (Foto: Eran Oppenheimer)

Bronnen:

- Dr. Alexander Comrie, een 18e eeuwse Woubrugse predikant, Hans vd Wereld
- Reformatorisch Dagblad
- Artikelen in De Jacobs ladder
- VU-Magazine, 31 augustus 2021
- Wikipedia
- Dictionary of National Biography, William Garden Blaikie
- Website House of Names

Verhalen van een dorpsjongen

Piet (Petrus Leonardus) Boerman is geboren op 15 november 1907 in Hoogmade. Tot zijn huwelijk in 1938 is hij in Hoogmade blijven wonen en in die tijd heeft hij het dorp – zijn dorp – zien veranderen. Als scherp observator beschrijft hij aan de hand van kleine gebeurtenissen het leven in Hoogmade in het begin van de twintigste eeuw, een tijd van grote veranderingen.

Enkele jaren na zijn overlijden hebben zijn broers Walther en Peter de moeite genomen om de 44 verhalen te bundelen en te laten drukken. Graag maken wij u deelgenoot van zijn belevenissen door deze, in willekeurige volgorde, te publiceren in de Jacobs ladder.

Verhaal 3. Hoogmade krijgt elektriciteit

Die aanleg van elektriciteit was voor het hele dorp een hele ontspanning. Nooit was er iets te beleven. Wanneer er een grote ploeg werklieden een lange sleuf in de weg groeven, had men toch wel reden om te praten over de nieuwe tijd en de enorme vooruitgang van de verlichting. Menig arbeider was maar wat trots op zijn oude petroleumlamp, waarin nu een gloeilamp was gezet, die maar liefst evenveel licht gaf als vijf kaarsen, overbluft door een ander, welke wel voor tien kaarsen licht had.

Deze omwenteling in Hoogmade bracht ook voor een bekende gemeentebestuurder een grote ommekeer teweeg. Op het dorp hadden we een grote statige man, welke de functies bekleedde van lantaarnopsteker/nachtwaker/dorpsomroeper, gemeentearbeider en gemeenteveldwachter. Als ik al deze functies bij elkaar tel, zal hij toch wel een enorm salaris gehad hebben, maar als ik het dan achteraf bezie, geloof ik niet dat hij voor een van deze functies ook maar een half salaris genoot. De grote ommekeer voor hem en zijn vrouw kwam in het beroep van lantaarnopsteker. Vóór de elektriciteit haar intrede deed, bestond de hele verlichting in ons dorp uit een twintigtal gietijzeren palen waar bovenop een lantaarn gemonteerd was met

daarin een olielamp. Door de vele functies verenigd in één persoon was het voor deze natuurlijk onmogelijk om op de dag de lampen te vullen met petroleum, deze 's avonds aan te steken en ze tegen tien uur 's avonds dan weer uit te blazen. Derhalve moest zijn vrouw inspringen en zich met deze werkzaamheden belasten. Kunt u zich voorstellen, oud vrouwtje, klein van gestalte, krom van het werken, neepjesmuts op, rokken tot op de grond, zoals toen gebruikelijk was, met over de rechterschouder een laddertje om in de lantaarnpalen te kunnen klimmen en dan nog in de linkerhand een kan met petroleum. Voorzichtig plaatste ze dan het laddertje tegen de lantaarn, haalde de lamp eruit en vulde deze op de grond met nieuwe brandstof en die werd dan weer behoedzaam door haar in de lantaarn geplaatst. Als ze zo alle lantaarns verzorgd had, dan kon ze in de korte dagen van de winter met het laddertje op de rug teruglopen naar de eerste lantaarn om direct weer te beginnen met het aansteken, hetgeen bij

stormweer grote vakkennis vereiste. Die romantiek van de lantaarnopsteker is verleden tijd. Gelukkig! Die lantaarn-opstekerfunctie was ingekrompen tot het omdraaien van een knopje op enkele punten van het dorp en in het Noordeinde, waar enkele jaren later pas licht zou komen, werden de gietijzeren kolommen der petroleumlantaarns geplaatst met op iedere paal een schakelkastje gemonteerd. De lantaarnopsteker moest dus in het Noordeinde iedere lantaarnpaal een bezoek brengen om het licht te ontsteken en tegen tien uur weer om het licht uit te doen. Gedurende de week van volle maan had hij het echter gemakkelijk, dan hoefde

het licht niet te branden, dan gaf de maan licht genoeg.

Deze afzonderlijke schakelkastjes oefenden op ons een enorme aantrekkingskracht uit. Al dra bemerkten we dat het slot van deze kastjes heel makkelijk open te maken was met b.v. een plat sleuteltje, een kruisje van een rozenkrans of iets dergelijks. Zodra dit eenmaal goed bekend en bekeken was, waren het in deze hoek van ons dorp altijd deze kastjes met inhoud, welke het moesten ontgelden. Dat hierbij nooit ongelukken gebeurden is mij tot op de dag van vandaag een raadsel gebleven. Als we eenmaal met vereende krachten zo'n kastje opengepeuterd hadden dan werd hieruit alles, maar dan ook alles, gesloopt, met de blote handen, vanaf de bedrading tot en met de zekeringsdoos, ons van geen gevaar bewust en in de overtuiging, dat we bij een kortsluiting wel eens een grote klap konden krijgen, maar dat je er weinig last van zou hebben als je maar snel genoeg handelde. Toen we eenmaal in het Noordeinde alle kastjes gehad hadden, was de aardigheid er gauw af en toen ook ons eilandje, van waaruit we opereerden ons begon te vervelen en

ons geen nieuwe gezichtspunten opleverde, zijn we andere bezigheden gaan zoeken; welke weet ik niet meer. Ik schrijf alles alleen maar op om het niet te vergeten, zonder acht te slaan op chronologische volgorde. <

TOEN & NU HOOGMADÉ

Bovenstaande foto komt uit 'Narigheid in de heerlijkheid'. Het bijschrift luidt als volgt: 'Hooibouw in Hoogmade omstreeks 1920.' Op de plek van deze voormalige boerderij aan de Klaverwijdenweg is tegenwoordig Molenmakerij Verbij Hoogmade B.V. gevestigd'. Meer over Verbij kunt u lezen in Jacobsladder nr. 4 van 2018.

Pim Laarmans maakte onderstaande foto van hoe het er nu op die plek uit ziet.

INTENZ[®] HOME

Conceptstore - Woubrugge

Op zoek naar een leuke plant of groen cadeau?

INTENZ HOME[®] is het plantenmerk van VDE plant in Woubrugge. In onze Concept Store presenteren we de laatste ontwikkelingen op het gebied van groene lifestyle. Je kunt bij ons terecht met vragen, want ook als je geen groene vingers hebt zijn planten een aanvulling in je interieur.

Adres: VDE plant / Oudendijkseweg 5 / 2481 KE / Woubrugge

Openingstijden: iedere zaterdag tussen 10.00 – 12.30 uur

westmaas interieur

Westmaas Interieur: al sinds 1894 verrassend compleet. Voor de inrichting van woning, comfortabel slapen of ambachtelijke stoffering van meubel of boot. Altijd speciaal voor u op maat gemaakt. Stap gerust eens binnen in onze winkel voor een kennismaking en een eerlijk en vrijblijvend advies.

Boddens Hosangweg 4 | Woubrugge | 0172 518107 | www.westmaas.nl

Hoekstra Autoservice

- Onderhoud
- Reparatie
- Apk

*Haal- en brengservice,
leenauto beschikbaar.*

**Zinkweg 7A
Alphen aan den Rijn
Tel.: 0172-501400**

**Maak snel
een afspraak.**
Ons team staat
voor je klaar!

Hypotheek | Verzekeringen | Pensioenen | Betalen | Sparen

**Vertrouwde gezichten op een
vernieuwde plek.**

Wij zijn er voor jou.

**VELDSINK
VEERMAN**

RegioBank

vertrouwd, verzekerd, Veldsink.

Dokter Lothlaan 8, Woubrugge | 0172 - 518 256 | woubrugge@veldsink.nl | veldsink.nl